

Jaargang 2 • nummer 4
augustus 2004
Tweemaandelijks nieuwsbrief

Ver. Uitg.: Gerolf Annemans,
Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel.

De Belgische economie groeit. Maar voor hoelang?

Diverse internationale instanties verhogen hun groeiprognozes voor de eurozone. Volgens het INR groeide de Belgische economie tijdens het tweede kwartaal 2004 met 2,8% op jaarbasis of 0,8% meer dan in het voorgaande kwartaal. De Belgische banken verhogen hun ramingen tot gemiddeld 2,5% voor 2004. Minister van Begroting Vande Lanotte stelde ondertussen dat de fiscale ontvangsten voor de eerste vier maanden van 2004 met 8% gestegen waren. Deze positieve evolutie doet premier Verhofstadt hopen dat eindelijk een einde komt aan de stijgende werkloosheid: hij voorspelt meer jobs vanaf het najaar. Er is echter nog een lange weg af te leggen naar de 200.000 belofde jobs.

Het is nog verre van zeker of de groeistijging zich doorzet. De olieprijsen kunnen nog voor een ferme domper op de feestvreugde zorgen. De instabiele situatie in het Midden-Oosten, de politieke problemen in Venezuela, de enorme vraag uit de VS, China en Indië, het gebrek aan reserv capaciteit bij de OPEC en de machtsstrijd rond Joekos, de grootste Russische olieproducent, drijven de olieprijs tot recordniveaus. Tegenvallende economische cijfers duiden daarenboven op een groeivertraging in de VS. De renteverhogingen van de FED, na vier jaar van dalingen, zullen eveneens een negatief effect hebben op de Amerikaanse groei.

Dit is uiteraard geen goed nieuws voor een open economie, zoals de Vlaamse en in mindere mate de Belgische economie. Ondanks de sterke euro levert de uitvoer een belangrijke bijdrage aan de economische groei tijdens de eerste helft van 2004. Door het toenemende consumentenvertrouwen stijgen de gezinsbestedingen. Recente prijsstijgingen, versterkt door historisch hoge olieprijsen, kunnen echter de koopkracht aantasten. Terwijl enkele maanden geleden nog gevreesd werd voor deflatie, lijkt momenteel een renteverhoging van de ECB waarschijnlijker.

Ondertussen maken de drie EU-zwaargewichten van de zomer gebruik om ingrijpende hervormingen door te voeren. De Franse regering maakt – ondanks massaal protest van de machtige communistische vakbond CGT – de privatisering van het enorme staatsbedrijf Electricité de France (EDF) mogelijk en kondigt besparingen aan in de gezondheidszorg. Italië is erin geslaagd om vanaf 2008 de pensioenleeftijd op te trekken van 57 tot 60 jaar. In Duitsland worden sancties verstrengd en lagere uitkeringen voorzien voor langdurige werklozen. Bedrijven als Daimler-Chrysler en Siemens slagen erin de werktijd te verlengen. Bedreigd door delocalisatie, stapt zelfs de belangrijke vakbond IG Metall af van het tot voor kort onaantastbare principe van de 35-urenweek.

Deze voorbeelden tonen aan dat het effectief mogelijk is belangrijke structurele hervormingen door te voeren, zelfs met socialisten. De Belgische publieke financiën daarentegen blijven veel te afhankelijk van de economische groei. Daarenboven dreigt de EBA uit te draaien op een gigantische flop. Tot 15 juli bracht de fiscale amnestie slechts 17,5 miljoen euro op voor de schatkist. De beoogde 850 miljoen voor het volledige jaar lijkt dan ook onhaalbaar.

De huidige versnelling van de economische groei is een meevaller voor Verhofstadt en een uitgelezen kans om de budgettaire teugels aan te trekken. Wat lukt in de buurlanden moet hier ook mogelijk zijn. Gezien de kans op een verslechtering van de internationale conjunctuur toeneemt – wat in het slechtste geval kan leiden tot stagflatie – moet de regering onverwijld actie ondernemen.

1 • De Belgische economie groeit. Maar voor hoelang?

2 • Over hoeveel geld beschikt Letermé-1?

4 • Over hoeveel geld beschikt Letermé-1? – vervolg

Buitenlandse handel Vlaanderen versus Wallonië (1ste kwartaal, in %)

Uitvoer:

	2004	t.o. 2003
VL.	81,2%	+5,9%
W.	14,5%	-0,7%

Invoer:

	2004	t.o. 2003
VL.	80,2%	+6,3%
W.	11,6%	-4,4%

Bronnen: INR (NBB), De Tijd.

Over hoeveel geld beschikt Letermé-I ?

Tijdens de Vlaamse regeringsonderhandelingen ontstond een controverse rond de Vlaamse begroting. Waarom zijn de ramingen zo uiteenlopend en wat zijn de gevolgen voor de Vlaamse beleidsruimte?

Europese en Belgische context

De verhoging van het groeipotentieel en een gezonde begrotingssituatie zijn de pijlers van het Europees budgettair en economisch beleid. Om deze doelstellingen te bereiken, moeten de EU-lidstaten voldoen aan welbepaalde criteria. Het Verdrag van Maastricht (1991) bepaalt de basisvoorwaarden: een maximaal begrotingstekort van 3% BBP en een schuldgraad – publieke schuld t.o.v. het BBP – van hoogstens 60%. Het Groei- en Stabiliteitspact (1997) verfijnt de basisvoorwaarden: op middellange termijn moeten de lidstaten zorgen voor een begrotingsevenwicht of -overschot. Om de begrotingsdiscipline te verzekeren, stellen de lidstaten jaarlijks een stabiliteitsprogramma op waarin de budgettaire objectieven worden toegelicht.

Door de nog steeds enorme schuld van België kan het land zich niet veroorloven de budgettaire teugels te vieren. De belangrijkste doelstelling is dan ook een overschot op de begroting te realiseren. De begrotingsdoelstellingen van de federale overheid, de sociale zekerheid, de gemeenschappen en gewesten en de lokale overheden worden in functie van de algemene doelstelling vastgelegd. De Hoge Raad van Financiën (HRF) toetst de realisaties aan de objectieven en brengt hierover jaarlijks advies uit.

De begrotingsnormen voor de periode 2001-2005 voor de gemeenschappen en gewesten werden op 15 december 2000 vastgelegd in een intern stabiliteitspact met de federale regering. Tegen uiterlijk 2010 moet iedere entiteit minstens een budgettair evenwicht behalen. Een jaar later moet het surplus van de gezamenlijke overheid 1,5% bedragen. De normen werden ondertussen gewijzigd door nieuwe afspraken tussen de federale regering en de deelgebieden. De aanpassingen bestaan uit boekhoudkundige, economische en technische correcties.

Begrotingsdoelstellingen 2001-2005 Overeenkomst 15 december 2000 (in miljoen euro)

	Vl. Gem.	Fr. Gem.	W. Gew.
2001	594,9	-79,3	-47,1
2002	337,1	-62,0	-138,8
2003	324,7	-47,1	-128,9
2004	307,4	-29,1	-116,5
2005	280,1	-17,4	-104,1

Exclusief Brussels Gewest. Bron: HRF.

De begrotingsnorm: correcties en aanpassingen

Boekhoudkundig wordt de te behalen norm gecorrigeerd volgens het Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen (ESR-95). Het saldo van deze Europees uniforme berekeningswijze vormt het *vorderingssaldo*, wat afwijkt van het klassieke *begrotingssaldo*. Voortaan moet de Vlaamse begroting geconsolideerd worden met de meeste ondergeschikte besturen, wat natuurlijk invloed heeft op het te behalen resultaat. Verder beschouwt het ESR kredietverleningen en -deelnemingen als louter financiële operaties. Daar ze volgens dit stelsel niet mogen meegerekend worden bij het vorderingssaldo, moet een normcorrectie de verrichtingen neutraliseren. Ook de boeking van financiële leasing, gewestelijke belastingen en rente-opbrengsten kunnen het vorderingssaldo beïnvloeden, met correcties voor de norm als gevolg.

De herziening van de macro-economische parameters, de verwachte inflatie en economische groei, hebben een impact op de toewijzing van de federale middelen aan de gemeenschappen en gewesten, door te rekenen in de begrotingsdoelstellingen. De HRF adviseerde de gewesten en gemeenschappen om jaarlijks gezamenlijk een evenwicht te realiseren, terwijl de deelgebieden afspraken om tot 2005 een gezamenlijk overschot van 0,1% BBP te behalen. De te behalen norm moet bijgevolg aangepast worden aan deze strengere voorwaarde. De verruiming van de fiscale autonomie en de invoering van een federale dotatie voor de gemeenschappen als gevolg van de regionalisering van het kijk- en luistergeld heeft een impact op de ontvangsten. Ook dit moet uiteindelijk verrekend worden in de begrotingsdoelstelling.

Eenmalige opbrengsten verhogen de norm. Deze bijkomende ontvangsten hebben echter geen rechtstreekse invloed op de beleidsruimte, aangezien er afgesproken is ze enkel voor schuldafbouw te gebruiken. Concreet moeten de regionale inkomsten van de fiscale amnestie (EBA), van het Beaulieu-dossier en van de verkoop van overheidsgebouwen aan de deelgebieden toegewezen worden. Ook de Alesh-operatie genereert nog extra ontvangsten in 2004 en heeft bijgevolg invloed op de norm.

Het akkoord van 15 december 2000 stipuleert dat een afwijking van de norm mogelijk is indien een deelgebied in het verleden herhaaldelijk beter presteerde dan opgelegd door de HRF-norm. De maximale afwijking – verlaging van de doelstelling – is beperkt tot 1% van de aan het betrokken gewest of gemeenschap toegewezen federale middelen. Aangezien Vlaanderen de jongste jaren aanzienlijk grotere overschotten opbouwde dan afgesproken, wenst de Vlaamse regering voor 2004 gebruik maken van deze 1%-regel.

Tenslotte zal er voor de begroting 2005 een correctie in de norm worden doorgevoerd voor de bijkomende Lambermont-middelen. De begrotingsdoelstellingen voor de periode 2006-2010 zullen binnen enkele maanden onderhandeld worden in een nieuw akkoord tussen de federale regering en de verschillende deelregeringen.

Begrotingsdoelstellingen 2001–2003 Overeenkomst 15 december 2000 Na correcties en aanpassingen (in miljoen euro)

	Vl. Gem.	Fr. Gem.	W. Gew.
2001	594,9	-79,3	-47,1
2002	198,1	-99,2	-196,4
2003	478,7	18,4	-5,3

Exclusief Brussels Gewest. Bron: HRF.

Begrotingsrealisaties 2001–2003 Na correcties en aanpassingen (in miljoen euro)

	Vl. Gem.	Fr. Gem.	W. Gew.
2001	1660,4	11,0	-45,5
2002	199,1	-102,4	-168,4
2003	628,4	-40,6	-75,2

Exclusief Brussels Gewest. Bron: HRF.

De Vlaamse meerjarenbegroting: de ramingen

Volgens het intern stabiliteitspact van 15 december 2000 moet Vlaanderen in 2004 en 2005 een overschot van respectievelijk 307,4 miljoen (mio) euro en 280,1 mio realiseren. Deze normen moeten als gevolg van de verschillende correcties aangepast worden.

De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) adviseert de Vlaamse regering jaarlijks over het begrotingsbeleid. Reeds in januari 2004 waarschuwde de SERV dat er structurele ingrepen nodig waren om het afgesproken begrotingsoverschot te behalen. Het recentste advies (14 juli 2004) is nog pessimistischer. De Vlaamse sociale partners ramen de begrotingsdoelstelling 2004 op 391 mio euro. Deze berekening houdt ondermeer rekening met de 1%-regel en de verruiming van de fiscale autonomie. Om dit overschot te behalen is een ingreep van 435 mio nodig. Daar 150 mio bestaat uit doorgeschoven uitgaven van 2003, adviseert de SERV voor hetzelfde bedrag aan éénmalige maatregelen. Het saldo van 285 mio moet gedicht worden via structurele ingrepen. Uitgaande van het vereiste overschot 2004, pleit de SERV voor een geleidelijke afbouw tot een surplus van 150 mio in 2010. In 2005 moet Vlaanderen een overschot van 360 mio realiseren. In dit scenario zouden er vanaf 2006 middelen vrijkomen voor nieuwe initiatieven. Gecumuleerd voor de periode 2005-2009 komt de SERV tot een nettobeleidsruimte van 2,6 miljard (mia) euro. In april was nog sprake van 3,7 mia voor de periode.

Ook de Vlaamse administratie maakte een raming over de te realiseren vorderingssaldi en de daaruit volgende budgettaire ruimte voor de periode 2004-2009. De administratie gaat eveneens uit van de in december 2000 vastgestelde doelstellingen. Het te respecteren vorderingssaldo na correcties bedraagt uiteindelijk 404,4 mio in 2004. De volgende jaren zou het over-

schot geleidelijk verminderen tot 85,9 mio in 2010. Nog volgens de administratie stevent de Vlaamse begroting 2004 echter af op een tekort van 105 mio euro. Er is met andere woorden voor 509,4 mio euro aan besparingen nodig om de doelstelling te halen. Indien de regering zou slagen in deze enorme sanering en de norm van 404 mio zou halen, dan zou in 2005 reeds een bescheiden 227 mio euro vrijkomen voor nieuwe initiatieven, een bedrag dat exponentieel oploopt tot 1,88 mia in 2008. De totale gecumuleerde beleidsruimte komt in dat geval op 3,6 mia euro. Vermits het echter bijzonder moeilijk is om zonder fiscale maatregelen – belastingverhogingen – een kloof van nagenoeg 510 mio euro onmiddellijk weg te werken, stelt de administratie een tijdelijke verlaging van de beoogde norm voor. Volgens dit scenario zou de begroting 2004 afsluiten met een evenwicht om vanaf 2005 stijgende overschotten te realiseren. De beleidsruimte zou nog slechts 1,49 mia bedragen. Daarenboven legt dit een hypotheek op de toekomst (stijgende overschotten) en moeten de andere entiteiten akkoord gaan.

Eind juni formuleerde het Rekenhof zijn bedenkingen bij de nota van de administratie. Het verslag stelt dat de ontvangsten vrij correct worden ingeschat, maar geen rekening wordt gehouden met een aantal verwachte uitgaven. Het Rekenhof concludeert dus – zonder een eigen raming te maken – dat de toekomstige beleidsruimte naar alle waarschijnlijkheid nog een stuk lager zal uitvallen dan de administratie vooropzet.

Enkele dagen na het verslag van het Rekenhof publiceerde de Hoge Raad van Financiën zijn jaarlijkse begrotingsadvies. De HRF bepleit een strak begrotingsbeleid om de kosten van de vergrijzing op te vangen. Om het beoogde federale surplus van 0,3% BBP op de begroting van 2007 te realiseren, verwacht de HRF belangrijke inspanningen van de deelgebieden. De Raad verwacht dan ook dat de afspraken van december 2000 onverminderd worden uitgevoerd. Voor Vlaanderen is dit, na correcties, een overschot van 609,8 mio euro in 2004. Bij een geraamd tekort van 224,3 mio euro, betekent dit dat er nog een kloof van 834 mio moet overbrugd worden. De HRF houdt voorlopig geen rekening met de 1%-regel. Ze stelt echter dat, indien er een akkoord kan bereikt worden met de andere regeringen, hiervan gebruik kan worden gemaakt. Dit zou het overschot 2004 verminderen tot bijna 460 mio. Voor 2005 adviseert de HRF dat Vlaanderen een surplus realiseert van 443 mio euro, 160 mio meer dan voorzien in 2000. In de periode 2006-2010 mag het te realiseren overschot dan geleidelijk dalen om uiteindelijk een evenwicht te bereiken.

De federale regering, tot slot, houdt vast aan een strikte interpretatie van het interne stabiliteitspact. Dit impliceert dat Vlaanderen in 2004 een surplus van 610 mio euro zou moeten realiseren. Over een eventuele versoepeling van de doelstelling 2005 zou wel nog onderhandeld kunnen worden.

Het Vlaams Regeerakkoord 2004: “Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen”

Het regeerakkoord bevestigt de wil van de Vlaamse Regering om de HRF-doelstellingen 2006-2011 als uitgangspunt te nemen op voorwaarde dat de andere deelgebieden dit ook doen. Entiteiten die de afspraken niet nakomen moeten gesanctio-

neerd worden. Voor de begrotingen 2004-2005 zal Vlaanderen zich houden aan de afgesproken doelstellingen. Een bijkomende inspanning blijft mogelijk in 2005, indien dit kan via éénmalige maatregelen en indien ook de andere deelgebieden zich engageren. Het akkoord stelt terecht dat Vlaanderen niet langer als enige moet bijdragen tot een federaal surplus. De regering bevestigt om nog in 2004 maatregelen te nemen om de begroting te saneren.

Concreet streeft de Vlaamse Regering dit jaar naar een surplus van 404 mio euro, zoals de administratie adviseert. Voor 2005 is de HRF-norm van 443 mio bespreekbaar, als voldaan wordt aan de in het regeerakkoord gestelde randvoorwaarden. Om het beoogde overschot te behalen zal de regering nog dit jaar 150 mio besparen via structurele maatregelen. Daarnaast zijn nog voor 200 tot 300 mio euro éénmalige besparingen aangekondigd. Hierdoor zou vanaf 2007 geld vrijkomen voor nieuwe initiatieven. In dat jaar zou de beleidsruimte 700 mio bedragen, in 2008 1,5 mia en in 2009 1,85 mia euro of 4,05 mia voor de legislatuur. Na aftrek van de besparingen – 750 mio structureel en minstens 200 mio éénmalig – blijft nog maximaal 3,1 mia euro over als nieuwe beleidsruimte. Het zal echter nog tot 2009 duren vooraleer het gros van de beloofde initiatieven kunnen uitgevoerd worden.

Federale loyaliteit is nog steeds éénrichtingsverkeer

Terwijl Vlaanderen reeds jaren grotere overschotten opbouwt dan afgesproken en hiermee als enige bijdraagt tot de verbetering van de federale begroting, blijven de andere entiteiten ongestraft ondermaats presteren en tekorten opstapelen. De vraag van de HRF om extra inspanningen te leveren, worden door het Waals en Brussels Gewest en de Franse Gemeenschap resoluut afgewezen. Conform het regeerakkoord is Vlaanderen dan ook niet van plan om zich naar het HRF-advies te schikken. Hopelijk blijft de Vlaamse regering bij dit standpunt tijdens de onderhandelingen over de doelstellingen 2006-2011, gezien de krapte van de toekomstige beleidsruimte.

Vlaanderen heeft bovendien nog veel te weinig autonomie om een eigen budgettair beleid te voeren: drie vierde van de inkomsten bestaat uit federale dotaties. Over de noodzakelijke verruiming van de fiscale autonomie rept het regeerakkoord

met geen woord. Hetzelfde geldt voor de transfers, in tegenstelling tot het akkoord van 1999. In de EU werd onlangs beslist dat een lidstaat maximum 0,35% van zijn BBP moet bijdragen tot de Europese begroting. Met een geldstroom van meer dan 11 miljard euro (de transfer in de schuld inbegrepen) stuurt Vlaanderen jaarlijks meer dan 7% van het Vlaamse BBP naar Wallonië of het twintigvoudige van wat de EU als aanvaardbaar beschouwt. Meer nog: de totale geldstroom bedraagt het viervoudige van de verwachte beleidsruimte voor deze Vlaamse legislatuur.

Alhoewel hij het tegendeel beweert, is 'Meer Vlaanderen' absoluut geen prioriteit voor Leterme. Dit is compleet in tegenspraak met zijn electorale beloftes en getuigt hoegenaamd niet van respect voor de Vlaming, nochtans tot voor kort het credo van de CD&V'er. Tsjeventruken verleert men niet zomaar.

Volgend nummer:

tussentijdse analyse van de budgettaire en economische resultaten van Verhofstadt-II.

Actuele dossiers:

- Coördinatiecentra •

Dit dossier is op eenvoudige aanvraag ter beschikking via de Studiedienst.

De Studiedienst tracht zo goed mogelijk in te spelen op de financieel-economische actualiteit. Wat brandend actueel is, vindt soms toch niet de weg naar de media. Maar uw suggesties en noden vinden allicht wél een luisterend oor op de Studiedienst van het Vlaams Blok. U weet ons wonen: onze coördinaten staan onderaan vermeld.

Ulaamse begroting 2004, besparingen 2004 en toekomstige beleidsruimte: SERU, Ulaamse Administratie, HRF en de Ulaamse Regering (in mio euro)

	SERV	Administratie	HRF	Regering
Begrotingssaldo	391	404	610	404
Besparingen	435	509	834	350
Beleidsruimte	2.600	3.600	n.b.	3.000

Bronnen: de gegevens in deze FEC zijn, tenzij expliciet anders vermeld, afkomstig van HRF, SERU, Ulaamse administratie, Ulaamse Regering, Rekenhof, De Tijd, Trends, The Economist.

Contactadres Financieel-Economische Commentaren: Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel • Fax: 02.218.19.58
Abonneer via fec@vlaamsblok.be, ook voor tussentijdse nieuwsflitsen en deze nieuwsbrief in PDF-formaat.